

ÇİN'İN YENİ DENİZ STRATEJİSİ

Dr. Nejat Tarakçı
Jeopolitikçi ve Stratejist
ntarakci@gmail.com

Giriş

Ortadoğu filli iç çatışmalar ve terörist saldırılar ile kaynarken, Uzakdoğu'da Çin ile ABD ve müttefikleri arasındaki çatışma potansiyeli de artıyor. Çin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin bölgede kurduğu ve son on yıldan bu yana kendisini sıkıştıran askeri çemberi kırmayı hedefliyor. Bu bağlamda deniz kuvvetleri dengesi öne çıkıyor. Çin'in geçen sene sonunda yayınlanan Askeri Stratejik Belgesinde öncelikle Amerikan deniz gücü hedef alınırken Tayvan dâhil çevredeki petrol potansiyeli olan ada, adacık ve kayalıklar üzerindeki Çin ulusal çıkarlarının kararlılıkla korunacağı belirtilmişti. Tayvan'da bu yılbaşında yapılan seçimlerde bağımsızlık ve Amerikan yanlısı bir iktidarın iş başına gelmesi, Çin'in bölgedeki güç hesaplarını ve stratejisi önemli oranda değiştirecektir.

ABD Bölgede Hazırlık Yapıyor

5 Nisan 2016'da 8 bin kişilik Amerikan ve Filipin askeri birliği Çin'in kendine çok güvendiği Güney Çin Denizi'nde yıllık tatbikata başladı. ABD Savunma Bakanı Ashton Carter bu tatbikatı izleyen ilk savunma bakanı olacak. Diğer taraftan başkan adayları Trump, Japonya ve Güney Kore'yi kendi nükleer silahlarını geliştirmesi için teşvik edeceğini açıkladı. Bu söylem BM'den tepki gördü, çünkü NPT anlaşmasına göre 5 BM Güvenlik Konseyi üyesi dışındaki ülkelerin nükleer silaha sahip olması yasak. Ancak NPT'ye aykırı olarak İsrail, Hindistan, Pakistan ve Kuzey Kore nükleer silahlara sahip. Kuzey kore hariç diğer ülkelerin bu silahlara sahip olmasının ABD tarafından cesaretlendirildiği de bilinen bir gerçek. Diğer taraftan Trump Amerikan üslerinin giderlerine katkı sağlamayan müttefik ülkelerdeki askerlerini çekeceğini açıkladı. Bu söylem ABD'nin küresel askeri stratejisine çok ters gözüküyor. Ancak mali açıdan bir baskı unsuru olarak söylendiği çok açıktır. Çünkü ABD'nin ulusal çıkarları meydanı Rusya Çin ve bölgesel güçlere terk edemeyecek kadar büyük.¹

Çin'in Denizci Strateji Reformları²

¹ AEI's Rundown AEIFDP@aei.org 4 APRİL

² Ryan D. Martinson, Maritime Strategy With Chinese Characteristics? 25 March 2016

Çin'in 13 ncü beş yıllık kalkınma planı yayınlandı. Bu planda Çin denizci stratejisi (maritime strategy) en üst seviyede güçlendirecektir ibaresi yer almaktadır. Klasik denizci strateji tarifi ülkelerin ulusal çıkarlarına imkân ve kabiliyetlerine göre değişmektedir. Bu ibareden Çinli politika yapıcıların **denizci strateji** ile ne kastettikleri önem arz etmektedir. Çin'in denize yönelik politikaları son zamanlarda çok sorgulanan hususların başında gelmektedir. Ancak yukarıdaki temel sorunun cevabı tam olarak ortaya konmamıştır. ABD nin hali hazır denizci stratejisi, denize yönelik hizmetlerin barış ve savaş zamanında milli hedefleri ele geçirmek için (sahil güvenlik, deniz piyade) kurulması, organizasyonu için rehber prensipleri içermektedir. Çin ise konuya tamamen sivil bir kavram içinde yaklaşmaktadır. Diğer ülkelerin okyanus politikasına benzer bir durum mevcuttur. Denizden ve kıyılardan azami şekilde faydalanmayı amaç edinmektedir. Bu deyim, Çin literatüründeki uygulamaya bakıldığında değişebilir birbirinin yerine geçebilen bir anlam ifade etmektedir. 2012'den önce denizci gelişme stratejisi (maritime development strategy) olarak kullanıldı. 2012 sonlarından itibaren denizci güç stratejisi (maritime power strategy) oldu. Sonunda denizci güç (maritime power) haline geldi. Denizci Güç, genelde okyanus olanaklarına ulaşma, okyanuslardan faydalanma, okyanusları koruma ve okyanusları kontrol etme şeklinde; devletin amaçlarına yönelik bir deniz gücünü ifade etmektedir.

Çin'in Denizci Strateji Uygulamaları

Zararsız bir tanımlama olarak gözükmese rağmen, Çin'in denizci stratejisi, okyanusların ekonomik açıdan kazanç için kullanılmasından daha fazla bir anlam içermektedir. Çin'in denizci stratejisi aynı zamanda Çin'in deniz alanlarındaki anlaşmazlıkların çözülmesi ve savunulması ile de ilgilidir. Çinliler bunu deniz alaka ve menfaatlerinin korunması olarak ifade etmektedirler. Bu bağlamda ekonomi sadece ekonomi demek değildir. Çinli politikacılar, tartışmalı deniz alanlarındaki hedef ve hakların korunması için balıkçılık, petrol ve gaz araştırmalarını aktif olarak cesaretlendiriyorlar. Çin'in denizci stratejisinde deniz hukuku uygulamaları anahtar rol oynuyor. Diğer kıyı devletlerinin sahil güvenlik kuvvetleri gibi, Çin'in jandarma kuvvetleri deniz hâkimiyet alanının kullanılmasının düzenlenmesine yardımcı oluyor. Ancak herkesin bildiği gibi Çin'in sahil güvenlik teşkilatı aynı zamanda Çin iddialarının kabul ettirilmesinde ön sırada yer alıyor. Duruma bağlı olarak Çin'in deniz hukuku uygulama kuvvetleri tartışmalı bölgelerde Çin'in otoritesini göstermek, istihbarat toplamak için seyir yapmaktadır. Bu çeşit harekât haftalık periyodlarla Senkaku Adaları civarında yapılmaktadır. Daha fazla tırmandırıcı bir tabiatta, Çin sahil güvenliği Çinlilerin hak iddia ettiği sularda zorlayıcı tatbikatlar yapmaktadır. Bu uygulama sıklıkla yabancı denizcileri onlara çarpma tehdidi ve bir dizi öldürücü olmayan silahlarla korkutma taktikleri ile taciz şeklinde yapılmaktadır. Çin'in denizci stratejisi aynı zamanda deniz hukuku uygulama kuvvetlerine Çin'in iddialarının sivillere karşı da sürdürülmesi talimatını vermektedir. 2014 yılında Vietnam'a ait HD-981 numaralı petrol arama platformuna müdahale edilmesi buna klasik örnektir. Karakteristik nitelikteki son olay Endonezya'nın yetki alanında meydana gelmiştir. Olay Endonezya'ya ait Natuna adası civarında avlanan Çin'e ait 300 tonluk bir balıkçı gemisine 19 Mart 2016'da Endonezya balıkçılık bakanlığına bağlı bir karakol gemisinin el koyması ve 8 mürettebatı Endonezya'nın Münhasır Ekonomik Bölgesi içinde

balık tutmaktan tutuklaması ile başlamıştır. Çin balıkçı gemisi çekilerek üsse götürülürken bir Çin sahil güvenlik gemisi yetişmiş, Endonezya karasularına girmeden kuvvet kullanarak gemiyi durdurmuştur. Karakol gemisi daha önce üstün deniz kuvveti yardımı istediğinden Endonezya Deniz kuvvetlerine bağlı bir bot da hemen hemen olay yerine gelmiştir. Aşağı yukarı aynı zamanda ikinci bir Çin sahil güvenlik gemisi de olay yerine intikal etmiştir. Olayı daha fazla tırmandırmamak için Çin balıkçı gemisinde bulunan Endonezyalı subaylar Çin balıkçı gemisini bırakmaya ve üsse dönmeye karar vermişlerdir. Hemen sonra Çin sahil güvenlik botu Çin balıkçı gemisine el koyarak Endonezya sularından uzaklaştırmıştır. Bölgeye gelen Endonezya donanmasına ait bot Çin balıkçı gemisinin karasularından çıkmasına kadar refakat etmiştir. Olayı takiben Endonezya Balıkçılık Bakanı, Jakarta'daki Çin büyükelçisini makamına çağırarak olayı sert biçimde protesto etmiştir. Çin balıkçı gemisi personeli halen Endonezya'da tutukludurlar. Bütün dikkat şimdi 8 tutuklu balıkçının nasıl serbest kalacağına odaklanmıştır. Bu olay Çin'in Balıkçı gemilerini kullanarak Güney Çin Denizi'ne (GÇD) yeniden sahip olmaya çalıştığı şeklinde değerlendirilebilir. Ancak çok daha önemli olan balıkçı gemileri ile Çin sahil güvenlik teşkilatı arasındaki yakın koordinasyon ve işbirliğidir. Bu işbirliği Çin balıkçı gemilerini tataşmalı sularda avlanmak için cesaretlendirmektedir. Bu bağlamda Çin'in hedefi Endonezya ile çakışan 200 deniz millik Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) deki Natuna adaları civarındaki deniz alanına sahip olmaktır. Halkın protesto etmesi sonrasında, Endonezya hükümeti Natuna Adası bölgesindeki deniz savunmasını ve deniz hukuku uygulamalarını acilen güçlendirmeye söz verdi. Çin tarafından tahkim edilen ve askerleştirilen Spratly Adaları, Çin'in daha büyük deniz alanlarını kontrol hedefi için bir adımdı. Natuna Adaları civarındaki son olay ise bunun devamıdır. Bu bağlamda Çin, güneye doğru uzun menzilli balıkçılığı sahil güvenlik botları ile destekleyerek hem aktif hem de dinamik bir strateji uygulamaktadır.³

Çin'in Denizci Strateji Reformları

Çin sahil güvenlik teşkilatı iki temel fonksiyona sahiptir. Birincisi, Çinli balıkçıların yabancı müdahale olmaksızın avlanmalarını sağlamak, ikincisi Çin karasuları ve MEB'in güvenliği için destek vermektir. Çin'in denizci stratejisi onun kurumsal temellerini dikkate almadan anlaşılabilir. Yıllarca bu konu hükümetin değişik bakanlıklarına dağılmış bir haldeydi. Bugün Toprak ve Kaynaklar Bakanlığına bağlı ve 2013'te kurulan Devlet Okyanus İdaresi'nde (State Oceanic Administration) toplanmış bulunmaktadır. Çinli politika yapımcılar denizci strateji uygulamak ve gayretlerin en iyi şekilde birleştirilmesi için büyük reformlar başlattılar. 2013 Mart ayında Milli Halk Kongresi, devletin denizci stratejisinin formüle edilmesinden sorumlu olacak Devlet Okyanus Komisyonunun (DOK) kurulmasını onayladı. Aynı yasada DOK'a ülkenin deniz hukuku uygulama kuvvetlerinin kontrol ve sorumluluğu da verildi. Bu Çin Sahil Güvenlik Teşkilatının DOK'un emrine girmesi demektir. DOK başkanı bu adımı denizci stratejinin gelişmesi ve güçlü bir ülke olma rüyasının gerçekleşmesi yönünde önemli bir reform olarak nitelendirdi. Yeni ve güçlendirilmiş DOK, 2013 ortalarında 14 daire olarak

³ By Ristian Atriandi Supriyanto **Breaking the Silence: Indonesia Vs. China in the Natuna Islands** March 23, 2016 <http://thediplomat.com/2016/03/breaking-the-silence-indonesia-vs-china-in-the-natuna-islands/>

göreve başladı. Bu dairelerin içinde Stratejik ve Ekonomik Planlama dairesi önem arz etmektedir. Bu dairenin en önemli görevlerinden biri DOK'un günlük olarak performans değerlendirmesini yapmaktadır. Bu dairenin 4 şubesinden biri Denizci Strateji Şubesidir. Çin Sahil Güvenliği dışında, DOK'a bağlı diğer teşkilatlar da Çin'in denizci stratejisinin uygulanmasından ve korunmasından sorumludurlar. Bunlardan en az bilineni Tianjin'de bulunan Milli Deniz Veri ve Bilgi Servisi'dir (National Marine Data and Information Service) . Bu teşkilatın diğer sorumlulukları arasında, Çinli karar vericilere ve Sahil Güvenlik teşkilatına istihbarat desteği sağlamak gelmektedir. Bu birim tartışmalı alanlardaki kıyı faaliyetlerini izlemede DOK'un sınır merkezi gibi çalışmaktadır. NMDIS ayrıca açık kaynaklardan istihbarat toplama ve bunları analiz görevini de icra etmektedir.

Sonuç ve Değerlendirmeler

Sonuç olarak Çin'in bu beş yıllık planının denizci stratejiyi baştan aşağı dizayn ettiğini söylemek mümkündür. DOK'un çıkardığı bir gazetede Çin'in deniz gücü stratejisini baştan aşağıya dizayn eden 2013 reformu önemli bir değişim olarak belirtilmektedir. Planın 41. Bölümünün başlığı **Mavi Ekonomi Alanının Genişletilmesidir** (Expanding Space for the Blue Economy) bu bölüm her biri Çin'in denizci stratejisinin önemli bir unsuru olan üç ana alt başlık içermektedir.

- Deniz ekonomisi inşası (yaratılması)
- Deniz çevresinin korunması
- Deniz alaka ve menfaatlerin korunması

Bu zamana kadar Çin yönetiminin tartışmalı deniz alanları hakkındaki sorunu, Çin hukukunun kimin neyi yapacağını açıkça belirtmemiş olmasıydı. Ayrıca Çinli sahil muhafızlarının Çin'in haklarını korumak için ihlalleri nasıl cezalandıracakları da açık olarak tanımlanmamıştı. Bu nedenle, 2013 reformunun tamamlanabilmesi için temel denizcilik yasasına ihtiyaç var. Bu reformla paralel olarak Çin'in iç hukukun da değiştirilerek kaotik duruma son verilmesi gerekiyor. Bu yasanın yolda olduğu 13 ncü beş yıllık plan dönemi(2016-2020) içinde çıkarılması bekleniyor. DOK taslak üzerinde çalışıyor. Kanun yayınlandığında Çin'in baştan aşağı değişen denizci stratejisi tam anlamıyla bitmiş olacak. ⁴

Denizci Stratejinin ABD İlişkilerine Etkisi

Çin'in, Batı'nın bin yılda oluşturduğu denizci stratejisi ile başa çıkmak için kendi denizci stratejisini baştan aşağı değiştirmesi Pasifik'teki ABD - Çin rekabetinin soyuttan somuta geçtiğini göstermektedir. Çin, Sovyetlerin dağılması sonrası, dünya deniz gücü dengesinin bozulması ve ABD'nin tek hâkim duruma gelmesi sonrasında, ABD ile bölgedeki çekişmeden zarara uğramadan çıkmasının ve kendi ulusal çıkarlarından taviz vermeden ayakta kalmasının deniz gücüne bağlı olduğunu anladı. Bu bilinç ile 2001'de Varyag'ı satın alarak proto tip bir uçak gemisi ile işe başladı. Çin son beş yılda ABD'nin bölgedeki ortaklarını da dikkate alarak

⁴ Ryan D. Martinson, Maritime Strategy With Chinese Characteristics? March 25 2016

deniz kuvvetlerinde büyük bir atılım yaptı. Artık bir okyanus donanması kabiliyetine sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda deniz gücü kuvvet kullanım doktrinini savunmadan açık denizlere doğru ve daha saldırgan bir stratejiye oturtmuş bulunuyor.

Bölgedeki bu durum ABD Savunma Bakanı Ash Carter'in 7 Nisan 2016'da yaptığı konuşmada Çin'i ABD'nin Rusya'dan sonra ikinci sırada tehdit ülke olarak ilan etmesi ile tescillenmiştir. Terörizm yani IŞİD ise Kuzey Kore ve İran'dan sonra beşinci sırada yer almaktadır. ABD'nin en büyük korkusu ise Rusya- Çin stratejik ortaklığı olacaktır.⁵ Özetle Çin taarruzi hale getirdiği askeri deniz stratejisini (naval strategy), 2013'den bu yana dizayn etmeye başladığı ve bu yıl uygulamaya konulan yeni denizci stratejisi (maritime strategy) ile bütünleştirmeyi başarmıştır. Tayvan seçimlerini bağımsızlık yanlılarının kazanması sonrasında Çin'in Güney Çin Denizi ve Münhasır Ekonomik Bölgesindeki tartışmalı alanlarda kuvvet kullanımının artacağı söylenebilir.

Nisan 2016

⁵ Matt Agorist, The US Just Declared Russia a Greater Threat than ISIS — Paving the Way for Deadly Perpetual War 7 April 2016